

فرهنگ همسرگزینی با تأکید بر روند تحول معیارهای گزینش همسر (مطالعه موردی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان پردیس خواهران فاطمه زهرا^(س))

مرضیه رونقی^۱

دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۰۹، پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۴

DIO: 10.22034/RCC.2023.1971676.1039

چکیده

با توجه به اهمیت نهاد خانواده، ازدواج به عنوان امری که بنیان‌های تشکیل این نهاد را فراهم می‌سازد، اهمیتی همپای آن دارد، لذا سلامت خانواده در وهله اول در گرو سلامت ازدواج، معیارها و الگوهای حاکم بر نحوه تصمیم‌گیری در مورد این امر مهم است. پژوهش حاضر در تلاش برای یافتن معیارهایی است که دانشجو معلمان بر آن اساس زندگی خود را شکل داده یا خواهند داد. روش پژوهش به فراخور موضوع و شیوه انجام از نوع کمی، مقطعی و پیمایشی است و به لحاظ نوع تحقیق، همبستگی محسوب می‌شود. جامعه آماری ما کلیه دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان پردیس فاطمه زهرا بوده‌اند که نمونه‌ای معادل ۲۴۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد. شیوه جمع‌آوری اطلاعات مبتنی بر پرسشنامه محقق ساخته است و تجزیه و تحلیل با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS صورت گرفته است. مبانی نظری در این نوشتار مرتبط است با نظریه‌هایی از جمله روابط فردی آنجلیس، مثلث عشق استرنبرگ، مجاورت والر، نیازهای مکمل وینچ، تعادل هایدلر و تبادل اجتماعی هومنز. نتایج حاصله از تحقیق نشان می‌دهد که معیارهای فرهنگی-اجتماعی، تحصیلات، ملاک‌های ظاهری در بین پاسخگویان شهری و روستایی و نیز دانشجویان سال اول و سال چهارم تفاوت معناداری دارند به این معنا که توجه به این ملاک‌ها در بین دانشجویانی که در محیط‌های شهری بزرگ شده‌اند با اهمیت‌تر از دانشجو معلمان روستایی است و نیز میزان اهمیتی که دانشجویان سال چهارم به این ملاک‌ها ابراز داشته‌اند بیشتر از دانشجو معلمان سال اولی بوده است و حال آن‌که ملاک مذهب برای همه افراد مورد بررسی مهم بوده و تفاوتی را نشان نمی‌دهد.

واژگان کلیدی: معیارهای گزینش همسر، روابط فردی، مثلث عشق، نیازهای مکمل، تبادل اجتماعی.

۱. استادیار و عضو هیئت علمی پردیس حضرت زهرا(س) دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران.
Email: marzi.r65@gmail.com

مقدمه

ازدواج و تشکیل زندگی به عنوان بخشی از مراحل رشد روانی انسان محسوب می‌شود. چرا که ازدواج همراه است با رفتار اجتماعی و رفع نیازهای عاطفی در کنار سایر نیازها منجر به رشد و پیشرفت آدمی می‌شود. این امر زمانی حاصل می‌شود که افرادی با تناسب فرهنگی و آداب و رسوم، مذهبی و اعتقادی، علایق و حتی گرایش‌های علمی و پژوهشی با یکدیگر خانواده تشکیل دهند، زیرا در کنار رشد و تعالی و لذایذ زندگی مشترک، وجود محدودیت‌ها، مسئولیت‌ها و مشکلات غیر قابل انکار است لذا انتخاب همسر امری بسیار حائز اهمیت است و همه ابعاد زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. و اگر این انتخاب، انتخاب درست و با معیارهای صحیح باشد به کاهش طلاق و افزایش گرایش جوانان به ازدواج منجر می‌شود. و هم از این روست که خداوند تبارک و تعالی در آیات متعدد در قرآن کریم از جمله در سوره روم می‌فرماید همسری از جنس خودتان برایتان آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و میان شما و همسرانتان علاقه شدید و رحمت قرار داد (روم: ۲۱) به عبارتی همانگونه که یاد خداوند مایه آرامش دل و روح است همسر مایه آرامش جسم و روان است (قرآنی، ج ۷: ۱۸۸) و نیز پیامبر (ص) می‌فرماید انکحوا الاکفاء به این معنا که با افراد هم‌شان خود ازدواج کنید چرا که موجبات پایداری خانواده، بیشتر فراهم می‌می‌کند. حال باید این کلید واژه اساسی تحت عنوان "کفو" را مورد تحلیل قرار داد و آن را در زمینه‌های اجتماعی مختلف جستجو کرد و نشانگرهای این مؤلفه مهم را یافت. بنابراین می‌توان این ادعا را پذیرفت که در واقع زندگی خانوادگی مانند شرکتی است که هرچه سهم دو شریک در آن بیشتر باشد، قدرت و پایداری آن شرکت بیشتر خواهد بود (قربان زاده، ۱۳۹۳: ۱۷۰). بررسی پیرامون مباحث خانواده و معیارهای حاکم بر شیوه همسرگزینی موضوع بسیار با اهمیتی است، چرا که هر نوع تغییری در جامعه و نظام اجتماعی ایرانی یا به واسطه خانواده محقق می‌شود و یا این که جهت‌گیری آن معطوف به خانواده بوده است (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶: ۳)

از سویی همانگونه که عنوان شد این مبحث مهم می‌تواند از دیدگاه‌ها و در زمینه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد، ولی با توجه به سن دانشجویان معلمان که یا در شرف ازدواج هستند یا به تازگی ازدواج کرده‌اند، و با توجه به

الگو بودن معلمان در زندگی آینده‌سازان و نیز اهمیت شغل معلمی که یکی از مهم‌ترین اقشار در انتقال نظام ارزش‌ها در جامعه محسوب می‌شوند، بررسی این معیارها برای ازدواج از دیدگاه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان فاطمه زهرا (س) اصفهان صورت گرفته است.

بیان مسئله

به تبع اهمیت نهاد خانواده، ازدواج به عنوان امری که بنیان‌های تشکیل این نهاد را فراهم می‌سازد، اهمیتی همانند آن داراست. پایداری و دوام و سلامت خانواده مدیون درستی امر ازدواج معیارها و چگونگی تصمیم‌گیری و انتخاب‌هاست که در این راستا نظام باورها و ارزش‌ها نقشی اساسی دارند. چرا که ازدواج هرچند به نیازهای طبیعی و زیستی انسان مرتبط است ولی تحت تأثیر مستقیم ساختار هنجارها، نگرش‌ها و ارزش‌های اجتماعی است. در فرایند مدرنیزاسیون، که موجب تجدید ساختار جوامع از طریق صنعتی شدن، شهرنشینی، افزایش آموزش، گسترش رسانه‌های گروهی و... می‌شود افراد به سمت مادیگرایی و انزواطلبی پیش می‌روند. همزمان با این تحولات، نوعی انطباق‌پذیری در الگوهای حاکم بر ازدواج و خانواده با شرایط جدید صورت می‌گیرد (حسینی، ۱۳۸۶: ۲۲).

در مجموع اگر بخواهیم در مورد ملاک‌های مؤثر در گزینش همسر و ازدواج یک دسته‌بندی داشته باشیم، می‌توان به سه گروه از این مؤلفه‌ها اشاره کرد:

الف. خصوصیات فرهنگی و اجتماعی و تحصیلات

ب. وضع مالی و ویژگی‌های ظاهری

ج. خصوصیات مذهبی

در باب ازدواج، متناسب با تحولات روانی، تحولات سیاسی، اجتماعی و تاریخی ملاک‌هایی مطرح شده و هر کدام مسائلی را عنوان نموده‌اند، که انتخاب تحت آن شرایط صورت می‌گیرد، چنانچه روانشناسان از بین ایده تصادفی بودن یا ایده همتاسازی، دومی را بها می‌دهند. به این معنا که ازدواج بیش از آن که به شکلی تصادفی اتفاق بیفتد براساس شباهت فیزیکی، هوش، تحصیلات، طبقه اجتماعی، وضعیت اقتصادی، مسایل مذهبی و ابعاد نگرشی زوجین است. در این میان ارزش‌ها، سنت‌ها ایدئولوژی‌ها معیار اساسی درست و غلط بودن رفتارها هستند (حاجیلو و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۴)

۵. بهداشت و سلامت روان: که در آن ازدواج به عنوان نظامی با بهترین شکل برقراری ارتباط در راستای دستیابی افراد به رفع نیازهای عاطفی و هیجانی و اجتماعی آنها عمل می‌کند.

۶. افزایش سخاوت و نوع دوستی: ازدواج زمینه بروز و ظهور سخاوتمندی و نوع دوستی را برای مردان فراهم می‌سازد و زنان نیز پس از ازدواج مسئولیت‌پذیرتر از قبل، خود را موظف به مراقبت و نگهداری از همسر و فرزندان می‌دانند و روحیه عطوفت و مهربانی خود را به منصفه ظهور برسانند.

۷. تقویت زنانگی و مردانگی: ازدواج در مردان باعث تقویت نقش پدری و تأمین معاش و حمایت از فرزندان می‌شود ازدواج همچنین باعث بالا رفتن صبر و تحمل زنانه و تقویت بسیاری از ویژگی‌های زنانه در زنان می‌شود.

۸. سلامت جسمی: ازدواج باعث کاهش مرگ و میر و افزایش شادی می‌شود.

ب. سطح اجتماعی

تأیید اخلاقی: ازدواج باعث کسب شأن اجتماعی و اخلاقی در همه جوامع به خصوص جوامع مذهبی می‌شود.

پیشرفت تحصیلی ازدواج: تأهل نقش کلیدی و رابطه مستقیمی با پیشرفت‌های تحصیلی دارد.

افزایش حمایت اجتماعی: افراد متأهل پیوندهای بیشتری با خویشاوندان و همسایگان و پیوند کمتری با دوستان و همکاران دارند و این گسترش رابطه باعث کسب حمایت بیشتر اجتماعی می‌شود.

افزایش سرمایه اجتماعی: ازدواج باعث آشنایی فرد با افراد بیشتری می‌شود و این آشنایی‌ها باعث توسعه اطلاعات و سرمایه‌های اجتماعی می‌شود

موفقیت اقتصادی: ازدواج باعث می‌شود فرد برای کسب معاش تلاش بیشتری کند و این تلاش باعث کسب موفقیت بیشتری برای او می‌شود

تحقیقات پیشین

در باب ازدواج و معیارهای همسرگزینی پژوهش‌های متعددی انجام گرفته که بعضاً نتایج مشابه یا متفاوتی به دنبال داشته‌اند که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

میری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان طراحی الگوی معیارهای همسرگزینی در جامعه ایران، که به روش فرا ترکیب در نمونه‌ای با ۴۵ مقاله از بین ۱۲۲

از سویی فرضیه مکمل بودن زوجین را نیز اولین بار روبرت وینچ^۱ (۱۹۵۸) مطرح نمود که تمایل افراد را در گزینش همسری نشان می‌دهد که بتواند نیازهایشان را برآورده کند و تمایلاتشان را تکمیل سازد. به بیان دیگر طرفداران این اندیشه عقیده دارند آنچه افراد را به یکدیگر وصل می‌کند نه همسانی و شباهت آنان است بلکه ناهمسانی و تکمیل کنندگی است که آنها را به عنوان افرادی مکمل در یک رابطه پایدار کنار هم نگه می‌دارد. لذا فرض اصلی نظریه نیازهای مکمل این است که در بین افراد یک مجموعه آن‌هایی که الگوی نیازهایشان ارضای متقابل را فراهم می‌سازد به طرف هم جذب می‌شوند. و در این انتخاب افراد همسرانی را برمی‌گزینند که بیشترین کامرواسازی نیازها را برایشان داشته باشند و حداکثر کامرواسازی زمانی است که افراد مکمل هم باشند نه مشابه همدیگر (برگرفته از ساروخانی، ۱۳۹۳: ۸۳).

ادبیات تحقیق

ازدواج عملی است که پیوند بین دو جنس مخالف را بر پایه روابط پایای جنسی، موجب می‌شود. و نیز مستلزم انعقاد قرارداد اجتماعی است که مشروعیت روابط جسمانی را موجب شود (ساروخانی، ۱۳۹۳: ۲۵) مطابق این تعریف: ازدواج بین همجنس‌خواهان مورد نظر نیست.

— روابط موقت بین زنان و مردان در دایره بحث ازدواج جا ندارد.

— روابط بین زن و مرد تابعی از قراردادهای اجتماعی است که خود تحت تأثیر قوانین، هنجارها و ارزش‌های آن جامعه است.

آثار و ابعاد ازدواج را می‌توان در سطح فردی و سطح اجتماعی نیز مورد بررسی قرار داد:

الف. سطح فردی

۱. تکمیل: رشد و کمال از پیامدهای ازدواج است و زن و مرد یکدیگر را تکمیل می‌کنند

۲. تسکین: زن و مرد مایه آرامش هم می‌شوند.

۳. احساس شادکامی: افراد متأهل بیشتر احساس شادی می‌کنند.

۴. فرزندآوری: از ثمرات اصلی ازدواج وجود فرزند و بقای نسل است.

مبانی نظری

در زمینه ازدواج و معیارهای مؤثر بر انتخاب همسر نظریه‌های متعددی مطرح شده است: نظریه روابط فردی باربارا آنجلیس^۲، مثلث عشق در نظریه رابرت استرنبرگ^۳، نظریه مجاورت والر^۴، نظریه نیازهای مکمل وینچ^۵، نظریه تعادل فریتز هایدلر^۶، نظریه تبادل اجتماعی جورج هومنز^۷ و سایر نظریات در این باب بسیارند.

آنجلیس معتقد است افرادی را که به عنوان همسر انتخاب می‌کنید نه از روی تصادف است و نه بدشانسی بلکه به جهت برنامه ریزی احساسی شماست و این برنامه ریزی مجموعه‌ای از تصمیمات و باورهایی است که در دوران کودکی در مورد خود، دیگران و دنیای اطرافتان به طور عموم داشته‌اید. نظریه پردازان این دیدگاه معتقدند که ارتباطات کنونی ما با دیگران براساس انتظاراتی است که در اثر تجارب گذشته ما شکل گرفته است، و در ارتباطمان با افراد جدید خاطرات فرد زنده می‌شوند و ارزیابی طرح‌واره‌ای او شروع به کار می‌کند به خصوص اگر این خاطرات و طرح‌واره‌ها مربوط به افراد مهم زندگی باشند و براین اساس فرد به دنبال شریک زندگی است که بتواند دوباره آن تجارب هیجانی اولیه را برایش زنده کند و برای همین است که پسر به دنبال شخصی مثل مادرش و دختر به دنبال شخصی مثل پدرش است. (برگرفته از آنجلیس، ۱۳۸۴) (البته می‌توان استنباط کرد و شاید برعکس اگر این تجارب برایش جالب نباشند). رابرت استرنبرگ در نظریه مثلث عشق در نظریه که دارای سه وجه تعهد، صمیمیت و شهوت است نیز بیانگر چند وجهی بودن زندگی و عناصر دخیل در شکل‌گیری یک رابطه می‌باشند، کسی که ویژگی‌های یک فرد متعهد و فادار، صمیمیت با همدلی بالا را داشته باشد می‌تواند روابط پایدار و خوبی را با طرف مقابل برقرار کند و در رابطه منتهی به ازدواج وجود روابط جنسی به قوام و تداوم این رابطه می‌افزاید.

هنری بیکنس نیز تقریباً با چنین رویکردی مفاهیمی مشابه را بکار می‌برد وی از زیر سیستم‌ها سخن می‌گوید. زیر سیستم عمومی (شامل نژاد و قومیت، طبق اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی و زمینه‌های مذهبی)، زیر سیستم مرکزی (شامل ارزش‌ها و اهداف شخصی فرد) و زیر سیستم تناسب ناهشیار بین زوجین. بنابر نظر وی چنانچه ترکیبی از زیر سیستم را داشته باشیم برای ثبات نسبی و رضایت‌مندی

مقاله انجام شده، براساس فراوانی و تکرار موارد نتیجه‌گیری نمودند که نجابت و پاکدامنی، اخلاق، تحصیلات، ایمان و اعتقادات، ظاهر فرد، درآمد کافی، تناسب فرهنگی خانواده، سن، تعهد و فرزندآوری دارای اهمیت ویژه می‌باشند و با ادغام این ویژگی‌ها به مؤلفه‌هایی دست یافته‌اند که عبارتند از: معیارهای دینی، خانوادگی، اقتصادی، جسمی و جنسی، اجتماعی - فرهنگی، فردی، روانی و اخلاقی.

فولادیان و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با هدف مقایسه همسر گزینی در گروه‌های مختلف اجتماعی در جامعه معاصر ایران با روش پیمایش بین نمونه ۵۰۰۰ نفری با تکنیک نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انجام داده‌اند نتایج حاصله از این تحقیق نشان داده است که به ترتیب ویژگی‌های شخصیتی، سپس عاطفی و پس از آن ویژگی‌های مذهبی دارای بیشترین اهمیت در ایران معاصر است. و در بین گروه‌های مختلف اجتماعی زنان و مردان تفاوت معناداری را نشان می‌دهند.

حسینی بهشتیان (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان مقایسه ملاک‌های انتخاب همسر در ازدواج اول و دوم دریافت توجه به ملاک‌های ظاهر و خوش تیپی، تحصیلات، اقتصاد و رضایت خانواده در اولین و دومین ازدواج تفاوت معناداری را نشان نمی‌هد ولی در مؤلفه‌های فرهنگی و قومیتی، مذهبی، روانشناختی سطح خانوادگی و نیز علایق مشترک در دو ازدواج اول و دوم تفاوت معناداری هست به‌گونه‌ای که ملاک عشق هرچند در بین زنان برای بار اول و دوم تفاوت دارد ولی در مردان تفاوتی ملاحظه نشده است.

جبرائیلی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیق با موضوع تفاوت ملاک‌های انتخاب همسر بین دو جنس، دریافت بین پسران و دختران در بیشتر معیارها و ملاک‌های همسرگزینی تفاوت معنادار وجود دارد و پسران بیشتر به ملاک‌های مربوط به زیبایی و ظواهر توجه دارند در حالی که دختران به توانایی مالی و وجود ویژگی‌هایی که مردان را قابل اتکا می‌کند توجه دارند. طبق نتایج این پژوهش البته میزان اهمیت این ملاک‌ها طی سال‌های اخیر نسبت به اوایل دهه شصت تغییر کرده است و آینده مالی برای دختران از اهمیت بیشتری برخوردار شده است.

چارچوب نظری

طبق نظریه همسان همسری عموماً افراد مایلند از نظر سطح تحصیلات با همسرانشان نزدیک باشند. از سویی چون سطح تحصیلات مشابه همسانی نوع تفکر و باورها و ارزش‌ها را به دنبال دارد لذا طبق نظر هایدنر افراد به نوعی به تعادل در روابط می‌رسند.

از نظر پیامبر اسلام (ص)، در امر ازدواج هم کفو بودن بسیار مهم است. لذا سفارش می‌شود که با افرادی پیوند برقرار کنید که به لحاظ روحیه اجتماع، خلق و خو و صفات روانی مثل هم باشید وگرنه در زندگی زناشویی دچار اختلاف می‌شوند. همچنان که براساس نظر بیکس با در کنار هم قرار گرفتن زیر سیستم عمومی که شامل نژاد و قومیت، طبق اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی و زمینه‌های مذهبی می‌شود و زیر سیستم زیر سیستم من مرکزی که شامل ارزش‌ها و اهداف شخصی فرد است روابط نسبتاً پایدار و رضایت‌مندی در رابطه زناشویی حاصل می‌شود.

مطابق نظریه مبادله جورج هومنز در امر ازدواج افراد معیارهایی را مدنظر قرار می‌دهند که منفعت مادی و روانی و احساسی کسب نمایند. در همین راستا استیرلین می‌گوید تصمیم فرد برای ازدواج بستگی به انتظارات اقتصادی وی دارد. (کنعانی، ۱۳۸۵) و نیز بکر معتقد بود در امر ازدواج دستیابی به حداکثر مطلوبیت برای طرفین مطرح و به منظور همین مطلوبیت دست به پیوند زناشویی می‌زنند. براین اساس معیارهایی که بعد مادی را منعکس می‌کنند در انتخاب همسر جایگاه مهمی دارند.

علاوه بر اهمیت معیارها در امر همسرگزینی به نظر می‌رسد با رشد عقلانی افراد از سویی و کسب موقعیت اقتصادی آنان از سوی دیگر، سطح انتظارات آن‌ها در مورد ویژگی‌های همسر آینده نیز تغییر کند.

مطابق نظر بیکس زیر سیستم ویژگی‌های عمومی که شامل نژاد و قومیت، طبق اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی و زمینه‌های مذهبی می‌شود می‌تواند در امر ازدواج و گزینش همسر مؤثر واقع شود.

بررسی و سنجش سؤالات تحقیق

به منظور سنجش متغیرهای (متغیر مستقل) مربوط به سؤالاتی که طرح شد مؤلفه‌های هر کدام در «جدول ۲» نمایش داده شده‌اند.

رابطه زناشویی پیش آگهی خوبی است.

نظریه تعادل هایدنر در روانشناسی انگیزه بیان می‌کند انگیزه انسجام شناختی را به عنوان انگیزه‌ای برای تعادل روانشناختی مفهوم‌سازی می‌کند. در واقع هایدنر معتقد است هرانسانی قویاً نیازمند دستیابی به یک تعادل روانی است و در این راستا می‌خواهد باورها، نگرش‌ها و ارزش‌های او با دیگری که قرار است با او در ارتباط باشد، سازگار و منطبق گردند، به عبارت آن‌ها سعی می‌کنند با دیگران از نظر رفتاری در وضعیت تعادل قرار داشته باشند. بنابراین در باب ازدواج نیز افراد در کنار همسری که احساسات و نگرش‌ها و نظام ارزشی مشابهی دارند احساس آرامش بیشتری می‌کنند و کمتر به جدال می‌پردازند.

جورج هومنز نیز از جمله افرادی بود که بر رابطه مبتنی بر منفعت تأکید داشت چنانچه طبق قضیه ارزش: هر چه نتیجه یک کنش برای شخص با ارزش‌تر باشد احتمال بیشتری دارد که همان کنش را دوباره انجام دهد. (ریترز، ۱۳۷۴: ۴۲۹) همچنین وقتی فرد در رابطه با دیگری منفعتی به او می‌رساند منتظر دریافت پاداشی متقابل از وی است. براین اساس در مورد ازدواج بیت دو نفر حتماً نفعی از این رابطه دریافت می‌شود و در واقع جوانی و ثروت مورد مبادله قرار گرفته است، هرچند ممکن است پیوند بین یک دختر جوان با پیرمرد ثروتمند غیرعادلانه به نظر بیاید ولی در این رابطه نیز چون ملاک انتخاب همسر برای آن شخص دستیابی به رفاه مادی و ثروت است رابطه‌ای سودمند تلقی می‌شود. و نیز ریچارد استیرلین^۸ می‌گوید تصمیم فرد برای ازدواج بستگی به انتظارات اقتصادی وی دارد. (کنعانی، ۱۳۸۵) و بکر معتقد است ازدواج نیز همانند رفتارهای اقتصادی انسان یک مدل حداکثرساز مطلوبیت محسوب می‌شود و انسان وقتی ازدواج می‌کند که در این رابطه مطلوبیتی بیشتر از ازدواج نکردن حاصل می‌کند.

جدول ۱. خلاصه مبانی نظری.

ردیف	نظریه‌پرداز	نظریه
۱	آنچلیس	نظریه روابط فردی
۲	استرنبرگ	مثلث عشق
۳	بیکس	زیر سیستم‌ها
۴	وینچ	نظریه نیازهای مکمل
۵	هایدنر	نظریه تعادل
۶	هومنز	نظریه تبادل اجتماعی

جدول ۲. سئوالات مربوط به فرضیه‌های تحقیق.

شماره سؤال تحقیق	مؤلفه‌های سنجش متغیر مستقل هر فرضیه
۱	- اهمیت داشتن تحصیلات عالی - ترجیح داشتن همسری با تحصیلاتی بالاتر از شما
۲	- احترام به زن و خانواده و داشتن روابط با آنان - اعتقاد به برابری بهره مندی از امکان ادامه تحصیل برای زن و مرد - همشهری بودن همسر - علاقه به ارزش‌های ایرانی و ملی - علاقه به مطالعه و کسب دانش و انجام کارهای تحقیقی
۳ و ۴	نوع شغل، میزان درآمد، نوع وسیله نقلیه، داشتن خانه شخصی و مستقل، داشتن استقلال مالی.
۵	میزان اعتقاد همسر به اصول دین و انجام واجبات مثل نماز و روزه و اعتقاد به پرداخت خمس، رفتن به مسجد، مشارکت در امور خیریه، رعایت حجاب خود و اهمیت آن برای همسر
۶	مانند قد، چاقی و لاغری، رنگ چشم، موداشتن یا تاسی، داشتن نقص عضو

مورد متغیر وابسته مقایسه می‌کنیم. (دواس ۱۳۹۳ص:۴۹) لذا این پژوهش از نوع پیمایشی و تحقیق مقطعی محسوب می‌شود و به لحاظ نوع تحقیق، همبستگی محسوب می‌شود. برای گردآوری داده‌ها که در آن از گروه‌های مختلفی خواسته می‌شود به تعدادی پرسش‌های معین که برای همه افراد مورد بررسی یکسان می‌باشند، پاسخ دهند. در واقع تحقیق پیمایشی عام‌ترین نوع تحقیقات اجتماعی است.

در این جا چون هدف بررسی روند تغییر نگرش دانشجویان در طول سال‌های تحصیل دانشگاهی است و از سویی زمان طولانی چهار سال تحصیل برای انجام این پژوهش امکان نداشت با روش مقطعی عمل کرده‌ایم، لذا گروهی از دانشجویان سال اول و گروهی از دانشجویان سال چهارم انتخاب شده‌اند و معیارهای همسرگزینی از نظر آنان مورد بررسی قرار گرفته‌اند و سعی شده است تا گروه‌ها به صورت همتا انتخاب شوند (از نظر روستایی بودن، سطح معدل و میزان سواد والدین آن‌ها که می‌تواند بر نوع معیارهای فرزندان نشان مؤثر باشد).

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

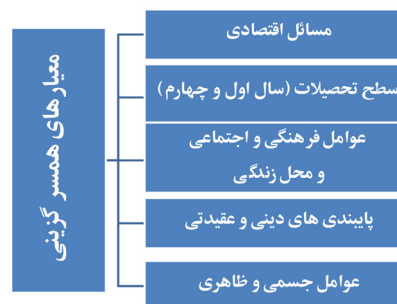
به منظور انجام تحقیق مبتنی بر پیمایش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که در آن تعدادی از پرسش‌ها در راستای سنجش متغیری خاص می‌باشند.

به منظور سنجش پایایی پرسشنامه نیز براساس آلفای کرونباخ عدد بالای ۰/۷ نشانگر دقت خوب پرسشنامه است.

- جامعه آماری: در این تحقیق جامعه آماری به جمعیت همه دانشجویان سال اول و گروهی از دانشجویان سال چهارم انتخاب شده‌اند و معیارهای همسرگزینی از نظر آنان مورد بررسی قرار گرفته‌اند و سعی شده است تا گروه‌ها به صورت همتا انتخاب شوند (از نظر روستایی بودن، سطح معدل و میزان سواد والدین آن‌ها که می‌تواند بر نوع معیارهای فرزندان نشان مؤثر باشد).

هستند که در دانشگاه فرهنگیان پردیس فاطمه زهرا (س) اصفهان پذیرفته شده‌اند و ثبت نام نموده‌اند و هم اکنون مشغول تحصیل در رشته پذیرفته شده می‌باشند که مجموعاً ۱۰۰۰ دانشجو معلم خانم می‌باشند.

- نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه: در این پژوهش با توجه به این که دانشجویان در رشته‌های مختلفی مشغول تحصیل

نمودار ۱. مدل نظری تحقیق.

روش تحقیق

در این پژوهش روش تحقیق از نوع مقطعی است، که در این رویکرد اندازه‌هایی حداقل از دو گروه از افراد در یک مقطع زمانی جمع‌آوری می‌کنیم و میزان تفاوت دو گروه را در

رابطه وجود دارد.

۷. بین سنوات تحصیلی دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک تحصیلات در همسر گزینی رابطه وجود دارد.
۸. بین سنوات تحصیلی دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک اعتقادات مذهبی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

یافته‌های تحقیق

به منظور جمع‌بندی ویژگی‌های جامعه نمونه از درصد فراوانی، فراوانی تجمعی و میانگین از آمار توصیفی استفاده شده است همچنین برای پی بردن به همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی با توجه به نوع متغیرها از همبستگی پیرسون یا اسپیرمن بهره برده‌ایم.

آمار توصیفی

- جامعه نمونه بر حسب سن پاسخگویان:

جدول ۳. سن پاسخگویان.

سنین پاسخگویان	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	۱۹	۷.۱۶	۷.۱۶
	۲۰	۷.۲۶	۳.۴۳
	۲۱	۰.۲۰	۳.۶۳
	۲۲	۳.۱۳	۷.۷۶
Total	۲۳	۳.۱۳	۰.۹۰
	۲۴	۰.۱۰	۰.۱۰۰
	۲۴۰	۰.۱۰۰	

بر حسب جدول فوق بیش از ۶۳ درصد از پاسخگویان زیر سن ۲۱ سال هستند و حداکثر سن ۲۴ سال است.
- توزیع پاسخگویان بر حسب مجرد و متأهل:

جدول ۴. وضعیت تأهل پاسخگویان.

	وضعیت تأهل	Frequency	Percent
Valid	متأهل	۱۱۲	۷.۴۶
	مجرد	۱۲۸	۳.۵۳
Total		۲۴۰	۰.۱۰۰

می‌باشند و از نظر شرایط اسکان خوابگاهی و غیر خوابگاهی می‌باشند همچنین از نظر وضع تأهل متفاوت هستند از شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است.

اما در مورد این که این نمونه چه تعداد باید باشند بستگی به حجم، میزان پراکندگی و میزان دقت دارد، در این پژوهش نیز با بهره‌گیری از فرمول کوکران حجم نمونه مورد قبول با دقت بالا (۹۵٪/ اطمینان) تعیین شد که معادل ۲۴۰ نفر محاسبه شده است. از سویی واحد تحلیل در این تحقیق فرد و مقطع تحصیلی است.

متغیرهای مستقل و وابسته در تحقیق

متغیرهای مستقل

الف. محل زندگی پاسخگویان (شهر یا روستا)
ب. سنوات تحصیل پاسخگویان (سال اول دانشگاه یا سال چهارم دانشگاه) که متناسب با آن از تجربیات بیشتر و کمتری از محیط دانشگاه دریافت کرده باشند.

متغیر وابسته: ملاک‌های اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، تحصیلی، عقیدتی و ظاهری و جسمانی در همسرگزینی

فرضیه‌های پژوهش

بر اساس آنچه گفته شد هشت فرضیه اساسی مطرح می‌شود:

۱. بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک اقتصادی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

۲. بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک فرهنگی و اجتماعی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

۳. بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک تحصیلات در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

۴. بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک اعتقادات مذهبی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

۵. بین سنوات تحصیلی دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک ملاک توان اقتصادی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

۶. بین سنوات تحصیلی دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک ملاک فرهنگی و اجتماعی در همسر گزینی

تلقی کرده‌اند. در عین حال اهمیت رفاه اقتصادی برایشان مسئله قابل تأملی بوده و هیچکدام اهمیت آن را خیلی کم عنوان ننموده‌اند چنانچه ۶/۷ درصد گزینه کم، ۲۳/۳ درصد متوسط، ۴۶/۷ درصد زیاد و ۲۳/۳ درصد از آنان بسیار زیاد را برای اهمیت رفاه اقتصادی برگزیده‌اند.

همانگونه که از جدول فوق می‌توان استنباط نمود بیش از ۵۳ درصد از پاسخگویان برای موقعیت اجتماعی را ملاکی مهم دانسته‌اند و بیش از ۲۳ درصد اعلام کرده‌اند که مایلند همسر آینده بتواند در جمع به خوبی سخن بگوید و ارتباط اجتماعی با دیگران برقرار کند.

۳۶/۷ درصد ملاک داشتن تحصیلات عالی و نیز ۱۶/۷ درصد تمایل به ادامه تحصیل را مطرح نموده‌اند و ۳۰ درصد از آنان مایل به ازدواج با مردی بوده‌اند که تحصیلاتی بالاتر از خودشان داشته باشد به عبارت دیگر در امر تحصیلات زنان فرادست همسر می‌باشند.

مطابق جدول فوق ۵۰ درصد از دانشجویان به میزان خیلی زیاد تمایل داشتند که همسرانشان به اعتقادات دینی پایبند باشند و اگر گزینه زیاد و خیلی زیاد تجمیع گردند بیش از ۶۳ درصد به اهمیت پای‌بندی‌های مذهبی همسر آینده اذعان داشته‌اند و نیز به همین میزان (۶۳ درصد) توسل و اعتقاد به ائمه اطهار^(ع) در رهایی از مشکلات برایشان به عنوان یک مؤلفه اساسی است و این نشان دهنده جایگاه مؤثر مذهب در خانواده است. هرچند انجام مستحبات را به عنوان شرط همسرگزینی (۲۳/۳ درصد) خیلی مهم نمی‌دانسته‌اند. با توجه به درد فراوانی حاصل از پاسخ‌های مربوط به اهمیت ملاک ظاهری (خوش تیپ بودن و خوش لباس بودن و...) مشخص شد که بیش از ۸۶ درصد از پاسخگویان در سطح متوسط و بالاتر را بیان نموده‌اند و این مسئله در کنار سایر ملاک‌ها دارای اهمیت بسیار زیادی است.

پاسخ به سئوالات و آزمون فرضیه‌های پژوهشی

به منظور بررسی سئوالات اساسی تحقیق و آزمون فرضیه‌های مطرح شده که به رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته می‌پردازد از آماره همبستگی پیرسون اسپیرمن متناسب با نوع متغیرهای اسمی و فاصله‌ای و دو گروه مستقل بهره برده‌ایم. فرضیه اول: بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک اقتصادی در همسرگزینی رابطه وجود دارد.

با توجه به درصد‌های به دست آمده از پاسخ‌ها چنین برداشت می‌شود که ۴۶/۷ درصد از دانشجویان جوان مجردند و بقیه آن‌ها ۵۳/۳ درصد از آن‌ها متأهلند.

- توزیع پاسخگویان بر حسب محل زندگی (شهر یا روستا):

جدول ۵. توزیع پاسخگویان بر حسب محل زندگی.

	محل زندگی	Frequency	Percent
Valid	شهر	۱۴۴	۶۰
	روستا	۹۶	۴۰
Total		۲۴۰	۱۰۰

طبق نتایج منعکس شده در جدول فوق ۶۰ درصد از دانشجویان محل زندگی و منطقه‌ای که بزرگ شده‌اند و خانواده‌هایشان در آنجا زندگی می‌کنند در شهر و ۴۰ درصد ساکن روستا می‌باشند.

بررسی اهمیت ملاک‌ها از نظر پاسخگویان
بر مبنای نظر پاسخگویان میزان اهمیت هر یک از ملاک‌های مورد بررسی در جدول زیر به‌طور خلاصه آمده است:

جدول ۶. بررسی اهمیت ملاک‌ها از نظر پاسخگویان.

ویژگی‌های ظاهری	اعتقادات مذهبی	موقعیت اجتماعی	توان اقتصادی	اهمیت ملاک
۶/۷	۰/۰	۶/۷	۶/۷	خیلی کم
۶/۷	۳/۳	۱۳/۳	۱۶/۷	کم
۲۳/۳	۳۳/۳	۲۰/۰	۳۶/۷	متوسط
۳۳/۳	۱۳/۳	۶/۷	۱۶/۷	زیاد
۳۰/۰	۵۰/۰	۵۳/۳	۲۳/۳	خیلی زیاد
۱۰۰/۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع درصد

در تشخیص میزان اهمیت ملاک اقتصادی و توان مالی برای گزینش همسر، پاسخگویان پاسخ‌های متفاوتی ارائه نموده‌اند، پاسخگویان در پاسخ به سئوالی که مربوط به اهمیت داشتن توان مالی در همسرگزینی بود عمدتاً (بیش از ۳۶ درصد آنان) اهمیت این ملاک را تا حد متوسط مهم دانسته‌اند و البته بیش از ۲۳ درصد نیز آن را خیلی مهم

فرضیه سوم: بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک تحصیلات در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

جدول ۹. رابطه بین محل زندگی و اهمیت سطح تحصیلات.

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi Correlation	056/0	042/0
	Cramer's V	056/0	042/0
N of Valid Cases		240	

با توجه به نتایج حاصله از جدول فوق چون میزان $\text{sig} = 0/042$ و از مقدار $0/05$ کمتر است پس بین دو متغیر محل زندگی و مؤلفه‌های مربوط به سطح تحصیلات همسر و خانواده وی و نیز ادامه تحصیل به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای دانشجویان معلمان خانم رابطه مثبت وجود دارد هر چند نسبت به دو ملاک قبلی شدت این رابطه ضعیف‌تر است. این همبستگی به این معناست که دانشجویان که در روستاها بزرگ شده‌اند اهمیت کمتری برای ویژگی‌های سطح تحصیلات قائلند ولی دانشجویانی که در محیط‌های شهری رشد نموده‌اند اهمیت بیشتری به این ملاک می‌دهند. فرضیه چهارم: بین شهری و روستایی بودن دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک اعتقادات مذهبی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

جدول ۱۰. رابطه بین محل زندگی و اهمیت اعتقادات مذهبی.

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi Correlation	033/0	07/0
	Cramer's V	033/0	07/0
N of Valid Cases		240	

با توجه به نتایج حاصله از جدول فوق چون میزان $\text{sig} = 0/07$ و از مقدار $0/05$ بیشتر است پس بین دو متغیر محل زندگی و مؤلفه‌های مربوط به اعتقادات مذهبی همسر به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای دانشجویان معلمان خانم رابطه وجود ندارد و به این معناست که دانشجویانی که در

جدول ۷. رابطه بین محل زندگی و اهمیت توان اقتصادی.

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi Correlation	073/0	028/0
	Cramer's V	073/0	028/0
N of Valid Cases		240	

از آنجایی که متغیر محل زندگی متغیری اسمی است (روستا و شهر) و گویه‌های مرتبط با ملاک تان اقتصادی رتبه‌ای هستند لذا از آماره همبستگی فی استفاده شده است همچنین کرامر نیز معمولاً عددی مشابه است که یکی از آن‌ها تحلیل می‌شود. براین اساس چون میزان $\text{sig} = 0/028$ و از مقدار $0/05$ کمتر است پس بین دو متغیر محل زندگی و انتظارات توان اقتصادی به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای خانم‌ها رابطه مثبت وجود دارد به این معنا که دانشجویان در مناطق روستایی بزرگ شده‌اند اهمیت کمتری برای مسایل اقتصادی قائلند ولی در شهرها افراد اهمیت بیشتری به این ملاک می‌دهند.

فرضیه دوم: بین شهری و روستایی بودن دانشجویان بو میزان اهمیت دادن آنان به ملاک فرهنگی و اجتماعی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۸ - رابطه بین محل زندگی و اهمیت ملاک فرهنگی-اجتماعی

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi Correlation	068/0	036/0
	Cramer's V	068/0	036/0
N of Valid Cases		240	

بر اساس نتایج حاصله از جدول فوق چون میزان $\text{sig} = 0/036$ و از مقدار $0/05$ کمتر است پس بین دو متغیر محل زندگی و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای دانشجویان معلمان خانم رابطه مثبت وجود دارد به این معنا که دانشجویان روستایی اهمیت کمتری برای ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی قائلند ولی دانشجویانی که در شهرها رشد کرده‌اند نوع توقعشان از همسر آینده متفاوت است و اهمیت بیشتری به این ملاک مبذول داشته‌اند.

مثبت وجود دارد به این معنا که دانشجویانی که ترم‌های پایین‌تر هستند اهمیت کمتری برای ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی قائلند ولی دانشجویانی که در ترم‌های بالاترند نوع توقعشان از همسر آینده متفاوت است و اهمیت بیشتری به این ملاک مبذول داشته‌اند و خوش برخورد بودن، خوش تیپ بودن، توانمندی در برقراری ارتباطات اجتماعی و موقعیت اجتماعی وی از اهمیت بالاتری برخوردار است. فرضیه هفتم: که بین سنوات تحصیلی دانشجویان و میزان اهمیت دادن آنان به ملاک تحصیلات در امر همسرگزینی رابطه وجود دارد.

جدول ۱۳. رابطه سنوات و مؤلفه‌های ملاک تحصیلات.

		سنوات
تحصیلات	Spearman Correlation	48/0
	Sig. (2-tailed)	001/0
	N	240

مطابق «جدول ۱۳» چون میزان $\text{sig} = 0/001$ و از مقدار $0/05$ کمتر است پس بین دو متغیر سنوات تحصیلی و مؤلفه‌های مرتبط با امر تحصیلات به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای دانشجو معلمان خانم رابطه مثبت وجود دارد به این معنا که دانشجویانی که ترم‌های پایین‌تر هستند اهمیت کمتری برای این ویژگی‌های قائلند ولی دانشجویانی که در ترم‌های بالاتر هستند نوع انتظارشان متفاوت است و اهمیت بیشتری برای این ملاک مبذول داشته‌اند. شاید این بالا رفتن سطح توقع ناشی از این مسئله باشد که خود به دستیابی به مدرک لیسانس نزدیک می‌بینند و چون زنان در امر تحصیل فرادست همسر هستند پس انتظار دارند همسر آینده آنان در سطوح بالاتری از تحصیلات باشند و یا تمایل به ادامه تحصیل داشته باشند. ترمان^۹ معتقد است هنگامی نیکبختی زنان کامل‌تر خواهد شد که شوهر تقریباً پنج سال بیشتر از آنان تحصیل کرده باشد. به هر حال یک موقعیت تحصیلی همسان یا دست کم هم‌سنگ و معادل خواهد توانست به ایجاد توافق میان زن و شوهر کمک کند. چه همگونی تحصیلی خود مظهر و مبین تناسب جهان‌بینی است و نیز بسیاری از موارد تناسب اجتماعی و سنی از آن برمی‌آید (ساروخانی، ۷۲:۱۳۹۳). فرضیه هشتم: بین سنوات تحصیلی دانشجویان و میزان

شهرها بوده‌اند فقط اندکی کمتر از روستاییان برای ویژگی‌های سطح تحصیلات اهمیت قائلند و این به زمینه‌های مذهبی در جامعه ایران برمی‌گردد اعم از شهری و روستایی. فرضیه پنجم: بین سنوات تحصیلی دانشجویان بر میزان اهمیت دادن آنان و ملاک توان اقتصادی در همسرگزینی رابطه وجود دارد.

جدول ۱۱. رابطه سنوات و توان اقتصادی.

		سنوات
اقتصاد	Spearman Correlation	45/0
	Sig. (2-tailed)	033/0
	N	240

از آنجایی که متغیر سنوات تحصیلی متغیری فاصله‌ای است (ترم ۱، ۲، ۳) و گویه‌های مرتبط با میزان اهمیت ملاک توان اقتصادی رتبه‌ای هستند لذا از آماره همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. براین اساس چون میزان $\text{sig} = 0/033$ و از مقدار $0/05$ کمتر است پس بین دو متغیر سنوات تحصیلی و انتظارات توان اقتصادی به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای خانم‌ها رابطه مثبت وجود دارد به این معنا که دانشجویان در ترم‌های پایین‌تر اهمیت کمتری برای مسایل اقتصادی قائلند ولی در ترم‌های بالاتر افراد اهمیت بیشتری به این ملاک می‌دهند. فرضیه ششم: بین سنوات تحصیلی دانشجویان بر میزان اهمیت دادن آنان و مؤلفه‌های ملاک فرهنگی و اجتماعی در همسرگزینی رابطه وجود دارد.

جدول ۱۲. رابطه سنوات و مؤلفه‌های ملاک فرهنگی و اجتماعی.

		سنوات
فرهنگی-اجتماعی	Spearman Correlation	45/0
	Sig. (2-tailed)	001/0
	N	240

بر اساس نتایج حاصله از جدول فوق چون میزان $\text{sig} = 0/001$ و از مقدار $0/05$ کمتر است پس بین دو متغیر سنوات تحصیلی و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی به عنوان یکی از ویژگی‌های همسر برای دانشجو معلمان خانم رابطه

کفو بودن زوجین و ازدواج با همتایان و نظریه همسان همسری اعتقاد دارد و پاسخ‌های پاسخگویان نیز مؤید همین امر است. آنجلیس معتقد بود ارتباطات کنونی ما با دیگران براساس انتظاراتی است که در اثر تجارب گذشته ما شکل گرفته است، و براین اساس فرد به دنبال شریک زندگی است که بتواند دوباره آن تجارب هیجانی اولیه را برایش زنده کند پس انتقال تجربه‌هایی متناسب با سبک زندگی ایرانی و اسلامی باید کوشید.

استرنبرگ نیز معتقد بود یک رابطه پایدار باید مثلثی از تعهد، صمیمیت و شهوت باشد تا به دوام و استحکام آن امید داشت چنانچه پاسخگویان برای ملاک‌هایی که در راستای تعهد عاطفی و ارتباطات صمیمانه اجتماعی و ویژگی‌های ظاهری اهمیت قائل بودند. همچنین در نظریه هنری بیکنس نیز به اهمیت زیر سیستم‌ها عمومی (شامل نژاد و قومیت، طبق اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی و زمینه‌های مذهبی) و نقش این ویژگی‌ها در دوام زندگی اشاره داشت.

از سویی از آنجایی که حمایت اجتماعی به عنوان یکی از اهداف اساسی برقراری رابطه اجتماعی با دیگران محسوب می‌شود، و او را از تنهایی و افسردگی در امان نگه‌می‌دارد. لذا رابطه با دیگران موجبات کسب حمایت‌های احساسی و عاطفی را برای افراد فراهم می‌سازد (برگرفته از رونقی، ۱۴۰۱: ۴۹). براین اساس افراد در کنار همسری که احساسات و نگرش‌ها و نظام ارزشی مشابهی دارند نه تنها این حمایت اجتماعی را کسب می‌کند بلکه احساس آرامش بیشتری دارند و کمتر به جدال می‌پردازند لذا آنچنان که هایدرد در نظریه تعادل عنوان می‌کند باید به دنبال فردی بود که با داشتن این اشتراکات به تعادل و انسجام شناختی دست یافت و پاسخگویان در بیان این ویژگی‌ها و تأکید بر مشابهت عقاید مذهبی و ارزشی این نکته را تأیید کرده‌اند. علاوه بر این آنچنان که هومنز و استرلین و بکر نیز گفته‌اند تصمیم فرد برای ازدواج بستگی به انتظارات اقتصادی وی دارد و با اهمیتی که پاسخگویان در مورد توان مالی همسر آینده بیان کرده‌اند این مورد نیز تأیید می‌شود.

پیشنهادات کاربردی و پژوهشی

— برای جلوگیری از انتخاب‌های نادرست جوانان در امر ازدواج معیارها و ملاک‌های صحیح برای آن‌ها دوره‌های آموزشی برگزار شود.

— تدوین برنامه‌ها و فیلم‌هایی در راستای انتقال و آموزش ملاک‌هایی که متناسب با شرایط اجتماعی، مذهبی و

اهمیت دادن آنان به ملاک اعتقادات مذهبی در همسر گزینی رابطه وجود دارد.

جدول ۱۴. رابطه سنووات و مؤلفه‌های ملاک اعتقادات مذهبی

		سنووات
مذهب	Spearman Correlation	31/0
	Sig. (2-tailed)	72/0
	N	240

مطابق جدول فوق چون میزان $\text{sig} = 0/72$ و از مقدار $0/05$ بیشتر است پس بین دو متغیر سنووات تحصیلی و مؤلفه‌های مرتبط با مسائل اعتقادات مذهبی و توسل به ائمه در بین دانشجویان ترم‌های پایین‌تر و دانشجویانی که در ترم‌های بالاتر هستند تفاوت معناداری وجود ندارد و همانگونه که در جدول شماره ۹ ملاحظه شد درصد بسیار زیادی از دانشجویان داشتن اعتقادات دینی را امری مهم دانسته‌اند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

این پژوهش درصد یافتن میزان اهمیت ملاک‌های مختلف اعتقادی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و ظاهری در امر ازدواج و انتخاب همسر در بین دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان است درعین حال به روند تحول این ملاک‌ها در طول تحصیل نیز پرداخته است. به این منظور مقایسه‌ای بین دیدگاه‌های دانشجویان سال اول و سال چهارم را در مورد ملاک‌های خصوصیات فرهنگی و اجتماعی و تحصیلات، وضع مالی، ویژگی‌های ظاهری و خصوصیات مذهبی همسر آینده مورد بررسی قرار داده است.

چنانچه از یافته‌های تحقیق برمی‌آید بین ملاک‌های فرهنگی و اجتماعی و تحصیلات، وضع مالی، ویژگی‌های ظاهری بین دانشجویان ترم‌های پایین‌تر و بالاتر و نیز دانشجویانی که در محیط روستا و شهر رشد کرده‌اند، تفاوت معناداری وجود دارد ولی در مورد مؤلفه‌هایی که ملاک عقاید مذهبی را می‌سجند تفاوتی مشاهده نشده است و اکثر قریب به اتفاق دانشجویان اهمیت قابل ملاحظه‌ای برای مسائل مذهبی ابراز داشته‌اند لذا فرضیه‌های یک تا هفت تأیید و فرضیه هشتم رد شده است.

با توجه به آنچه در مبانی نظری نیز مطرح شد اسلام به هم

فرهنگی جامعه ایران است انتقال یابد.

— عاملان مذهبی به ویژه روحانیون باید نقش پررنگ تر و برجسته تری را در این زمینه از طریق رسانه ها و مراکز آموزشی بر عهده بگیرند.

مناسب است در زمینه های زیر تحقیقاتی صورت پذیرد:

— اجرای تحقیقاتی در سطح ملی در باب این موضوع، تا با یک نیاز سنجی و کسب اطلاعات لازم از نوع نگرش و بینش

جوانان جامعه بتوان برای آنان برنامه ریزی کرد.

— پیشنهاد می شود که در تحقیقات جداگانه ای، عوامل مذهبی، اقتصادی و فرهنگی افراد در این زمینه مورد بررسی قرار گیرد.

— پیشنهاد می شود محققان در پژوهش هایی با همین موضوع در کلیه دانشگاه ها و جوامع شهری و روستایی تحقیقاتی انجام دهند.

پی نوشت ها

1. Winch. R
2. B. D. Anjelis (1994)
3. R. Sternberg (1988)

4. W. Waller (1951)
5. R. F. Winch (1955-1958)
6. F. Heider

7. G. Homans (1950)
8. Easterlin, R. (2003)
9. L. M. Terman (1939)

منابع

قرآن کریم.

آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۶)، *جامعه شناسی خانواده ایرانی*، تهران: انتشارات سمت.

— آنجلیس، باربارا (۱۳۸۴)، *اعتماد به نفس (دستیابی به آن و زندگی با آن)*، ترجمه هادی ابراهیمی، تهران: نواندیش.

— جبرائیلی، هاشم، زاده محمدی، علی، محمود، حیدر (۱۳۹۲)، *تفاوت ملاک های انتخاب همسر بین دو جنس، نشریه خانواده پژوهی*، سال ۱۳۹۲، دوره ۹، شماره ۳۴، ۱۷۱-۱۵۵.

حاجیلو، جلیل، شاکر دولق، علی، خادمی، علی (۱۴۰۱)، *ارائه مدل فرهنگ اخلاقی براساس تجارب معنوی و صفات شخصیتی با تعدیلگری عدالت ادارک شده (مورد مطالعه: دانشگاه پیام نور آذربایجان غربی)*، فصلنامه رهپویه *ارتباطات و فرهنگ*، دوره اول، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۱، ص ۶۶-۵۳.

— حسینی بهشتیان، سیدمحمد (۱۳۹۵)، *بررسی مقایسه ای ملاک های ازدواج (اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، ظاهری و دموگرافیک) زوج های در شرف ازدواج دوم با ملاک های آن ها در ازدواج اول*، فصلنامه *جامعه پژوهی فرهنگی*، سال هفتم تابستان ۱۳۹۵، شماره ۲، (پیاپی ۲۰).

— حسینی، حسن (۱۳۸۶)، *جامعه شناسی نظام گسیختگی خانواده و طلاق*، تهران: سلمان.

دوآس، دی.ای (۱۳۹۳)، *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*، چاپ شانزدهم، ترجمه هوشنگ نایی، تهران نشرنی.

رونقی، مرضیه (۱۴۰۱)، *بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی بر ارتباطات کاربران متأهل در خانواده*، فصلنامه رهپویه *ارتباطات و فرهنگ*، دوره اول، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۱، ص ۵۱-۳۷.

ریترز، جورج (۱۳۷۴)، *نظریه های جامعه شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.

ساروخانی، باقر (۱۳۹۳)، *مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده*، چاپ بیست و یکم، تهران: سروش.

فولادیان، مجید، هاشمی، سیدضیاء، تیموری، محمود (۱۳۹۷)، *تحلیل مقایسه ای معیارهای همسرگزینی در میان گروه های مختلف اجتماعی در جامعه معاصر ایران*، مجله *پژوهش های جامعه شناسی معاصر*، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، شماره ۱۳، ص ۱۲۲-۹۱.

قربان زاده، محمدرضا (۱۳۹۳)، *فقط عروس و دامادها بخوانند*، قم: آریاز.

قزائتی، محسن (۱۳۸۳)، *تفسیر نور*، چاپ یازدهم، تهران: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن.

— کنعانی، محمد امین (۱۳۸۵)، *پیوند سنت و نوسازی در افزایش سن ازدواج: نمونه ایرانیان ترکمن*، *نشریه نامه انجمن جمعیت شناسی ایران*، دوره ۱، شماره ۱، ص ۱۲۶-۱۰۴.

میری، سمیه، نیازی، محسن، فرهادیان، علی (۱۳۹۸)، *طراحی الگوی معیارهای همسرگزینی در جامعه ایران*، مجله *فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، پاییز ۱۳۹۸، شماره ۴۸، ص ۱۴۴-۱۲۱.